

ANTROJI DALIS

D R A U G A S

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1990 m. gruodžio mėn. 1 d. / December 1, 1990

Nr. 234(44)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Dievo teikiama laimė ir mūsų mirtis

Kai mes minime kurio nors mums brangaus asmens atsiskyrimą iš šio gyvenimo, mes taipgi turime prisiminti pagrindines krikščioniško tikėjimo tiesas apie žmogų: kad žmogus pats savo darbu ir savo veikla negali sukurti sau amžinos laimės. Ta ypatingai aukšto lygio laimė suteikiama Dievo gerumo dėka tikintiam jį žmogui. Tai yra ta pati laimė, kurią yra pasiekęs Dievas-žmogus Jėzus Kristus. Tą laimę Kristus yra pažadėjęs ir ją užtikrinęs kiekvienam, kuris tiki jį kaip į Dievą ir žmogų kartu. Tas Dievo ir žmogaus junginys Kristuje nesiriboja vien juo pačiu, bet yra išplečiamas visai žmoniškai. Tačiau, kadangi tai yra dalyvavimas dieviškoje laimėje, ji nėra pasiekiamą vien žmogaus pastangomis. Mes tikime ir kartu prašome Dievo, kad mūsų brangiems mirusiems ši amžina laimė būtų suteikta.

Tačiau mirtį reikia imti rimtai. Yra nerimtų mirties sampratų. Viena iš jų yra ta, kuri mirtį žiūri kaip į žmogaus dvasios išsilaisvinimą iš kūno vergijos. Kas taip mano, tas nepripažįsta pilnos žmogaus sampratos, būtent, kad žmogus yra ne tik dvasia, bet ir kūnas, ir jos negeria. Žmogus kaip toks sudėtinis kūrinys yra pramatytas būti Dievo atstovu pasaulyje. Kita nepilna mirties samprata yra ta, kuri mano, kad miręs žmogus turi tam tikrą kūniško pobūdžio palaiką ir jais gali reikštis pasaulyje. Tai yra galvosena, pateisinanti vaiduklių buvimą. Tai yra neteisingas požiūris į mirtį. Miręs

žmogus yra nustojęs ryšio su kūniškumu ir dėl to neturi ryšio su laikų bei fantazijų apraiškomis.

Tačiau tai nereiškia, kad mirusio žmogaus siela būtų praradusi savo išvi linij ryšį su kūnu, kurio vadovavimui ir juo naudojimuisi ji yra Dievo leista. Dievas taip pat nėra praradęs pilnos žmogaus sampratos. Jis nėra apsispylęs tokiu žmogui, kuri jis yra pašaukęs gyvenimui. Kad iš tikro taip yra, tai liudija krikščioniško tikėjimo tiesa, kad žmogus ne tik siela, bet ir kūnu bus pakviestas amžinam gyvenimui. Dėl to šv. Tomas Akvinielis drįsta sakyti, kad žmogaus prisikėlimo iš mirties laukia ne tik kūniškos žmogaus galios, bet ir jo siela, nes jai natūralu yra būti su kūnu.

Mums rūpi klausimas, koks yra žmogaus sielos buvimas, ligi ji bus sujungta su kūnu. Vieną natūralų atsakymą mes galime i tai turėti: kad jai tai nepailgs, nes ilgėjimasis yra kūniška apraiška. O kai nėra kūno, nėra ir laukimo būsenos. Religinis atsakymas į tą rūpestį yra labai džiuginantis. Mirusį žmogų visapusiai aprūpina pats Dievas. Apaštalas Paulius sako: „Jūs juk esate mirę ir Jūsų gyvenimas su Kristumi yra paslėptas Dievoje. Kai apsiereikš Kristus – mūsų gyvybė – jūs pasirodysite garbėje“ (Kol 3, 3-4). Mūsų rūpesčiui, kokioje būklėje yra siela, kol nėra susijungusi su kūnu, duoda atsakymą ši mintis, būtent, kad ji yra paslėpta ne kur kitur, bet pačiame Dieve.

V. Bgd.

Tauta pradeda gyventi – trijų liudininkų žvilgsniai

Svarstybos apie Lietuvos Respublikos gyvenimo pradžią 1990 metų Ateities studijiniame savaitgalyje

Šių metų rudeninio Ateities studijų savaitgalio, vykusio Chicago'je spalio 12-14 dienomis, programoje trys jauni išeivijos lietuviai pasidalino su savaitgalio dalyviais savo patirtimi Lietuvoje 1989-1990 metais. Svarstybos vadovavo Juozas Baužys. Svarstybų dalyviai buvo Edvardas Tuskenis, Aidas Palubinskas ir Audra Kubiliūtė. Čia spausdinami visų jų pasisakymų tekstai.

Tauta pradeda gyvenimą (Ivadas)

Lietuva... Tas vienas žodis mums dabar sukuria begales įvaizdžių, dažnai skirtingų ir kartais prieštaraujančių ankstyviesiems mūsų įvaizdžiams, kuriuos buvome susikūrę apie tą patį kraštą.

Lietuva – tai dainuojanti revoliucija, bet kartu to naujo iškovoto gyvenimo baimė ir apati-

ja. Lietuva – ramus Vytauto Landsbergio tvirtumas, bet ir pykčio ir vienu kitiems pilni pagiežos žodžiai, kuriuos skaitome iš ten ateinančioje spaudoje. Graži pasiaukojanti Caritas veikla – ir dalies net pačių gydytojų spekuliacija vaistais.

Vilniaus Katedra, kardinolas Vincentas Sladkevičius – ir kontrastas: krikščioniškos ir moralinės dvasios nuosmūkis.

Lietuva – Kryžių kalnas, bet ir Gariūnų turgus.

Labai įdomiai dabartinę Lietuvos padėtį apibūdina neseniai pradėta leisti politikos ir kul-

Ateities studijų savaitgalio svarstybose 1990 m. spalio 13 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicago'je: (iš kairės) Aidas Palubinskas, Audra M. Kubiliūtė, Edvardas Tuskenis. Jono Kuprio nuotrauka

tūros žurnale „Zaltvykslė“. Vienas iš to žurnalo redaktorių, Viktoras Makoveckas, šią vasarą viešėjęs mūsų studijų savaitėse, „Zaltvykslės“ 2-ajame numeryje rašo:

„Taip, mes visi labai pavargome. Nuo emocijų, mitingų, demonstracijų, atminimo žvakių deginimo, laukimo... Spektaklis, užtrukęs bemaž porą metų, baigėsi iškilmingu Akto akordu. Nebeliko nei artistų, nei žiūrovų. Dabar visi privalome tapti piliečiais ir pradėti gyventi. O tai bus žymiai sunkiau nei vaidinti ar stebėti tą vaidinimą...“

Tauta pradeda gyventi. Ir apie tą gyvenimo pradžią išgirsime iš trijų asmenų. Du iš jų buvo ten tuo metu, kai suskambėjo Akto akordas. Jie savo darbu ir sugebėjimais padėjo tautai pradėti gyventi. Tai Edvardas Tuskenis ir Aidas Palubinskas.

Edvardas Tuskenis kalbės apie politinio gyvenimo procesą Lietuvoje prieš ir po Kovo 11-osios. Reikia manyti, jis palies santykius tarp Aukščiausiosios Tarybos ir vyriausybės, parlamento partines gruputes ir frakcijas.

Aidas Palubinskas supažindins mus su Vytauto Landsbergio, Aukščiausiosios Tarybos pirmininko, asmeniu, žvelgdamas į jį kaip į politiką ir valstybės vyrą.

Trečioji diskusijų dalyvė Audra Kubiliūtė Lietuvoje lankėsi visai neseniai ir tik, palyginti, trumpai – tris savaites. Kadangi ji Lietuvoje lankėsi su inžinierių grupe, jos dėmesys kelionėje buvo nukreiptas daugiau į ūkio, pramonės ir aplamai į ekonominius Lietuvos klausimus.

Susipažinkime su šiais jaunais žmonėmis:

Juozas Baužys

Valdžia, organizacijos, partijos

EDVARDAS TUSKENIS

Trumpai Lietuvos politinio gyvenimo apžvalgai pravartu pirmiausia pažvelgti į valdžios struktūrą. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba (angl. *the Supreme Council*) yra Lietuvos parlamentas, t.y. leidžia įstatymus. Toji Aukščiausioji Taryba tvirtina Lietuvos Respublikos vyriausybę, t.y. ministrų pirmininką ir kitus ministrus (angl. *the Government*), kurios paskirtis yra vykdyti įstatymus. Šiuo metu Vytautas Landsbergis užima Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko postą, o Kazimiera Prunskienė vykdo Ministrės Pirmininkės pareigas. Taipogi yra Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo institucija, turinti tam tikras galias. Prezidento institucijos kol kas nėra Lietuvoje (nežinia, ar apskritai Lietuvos valdžios sistema taps daugiau prezidentine ar parlamentine). Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio Įstatymo 86 straipsnis žymi, tačiau, kad AT Pirmininkas „yra aukščiausias Lietuvos Respublikos pareigūnas“. Vienu žodžiu, AT Pirmininkas Vytautas Landsbergis faktiškai yra Lietuvos valstybės galva.

Iki 1990 metų vasario ir kovo mėnesių vykusių rinkimų Lietuvos politinėje arenoje veikė dvi stambios politinės jėgos, organizacijos – Sąjūdis ir Lietuvos

komunistų partija. Tenka pažymėti, kad nei Sąjūdis, nei LKP nebuvo vienytytės organizacijos, kas nuo 1989 metų galo labai išryškėjo. Nuo 1988 metų vasaros Sąjūdis labai efektyviai veikė kaip opozicija valdantčiai LKP ir tapo nepriklausomybės siekimo varomoji jėga. LKP, nuo 1988 metų rudens vadovaujama Algirdo Brazausko, stengėsi per daug neatsilikti nuo liaudies nuotaikų (nors, rodos, nuolat vijosi); žodis „nepriklausomybė“ pagaliau įėjo ir į LKP žodyną. 1989 metų antrojo pusėj. Negalima paneigti LKP atsiskyrimo nuo TSKP 1989 metų gruodžio mėnesį drąsumo, tačiau net tas žygis negalėjo išgelbėti LKP nuo smarkaus rinkiminio pralaimėjimo 1990 vasario-kovo mėnesį. Neginčytina, jog Brazauskas buvo populiariausias politikas Lietuvoje 1990 metų pradžioje, tačiau jo ir kitų savarankiškos LKP lyderių – Vladimiro Beriozovo, Justo Paleckio, Kestutis Glavecko – populiarumas nepajėgė itikinti balsuotojų išrinkti didesnį skaičių mažiau žinomų LKP kandidatų (neįskaitant Sąjūdžio remiamų LKP narių). Tokioje susiklosčiusioje situacijoje sunku numatyti LKP ateitį. LKP formaliai atsisakiusi subankrutavusios komunistinės ideologijos, bet neišku, ar partijai pasiseks visiškai atsiriboti nuo nusikalstamos ir kruvinos

savo praeities ir, remiantis savo lyderių populiarumu (kuris ilgai toli gražu negarantuotas), išlikti kaip reikšminga kairiųjų partija.

Nuo 1990 metų kovo mėnesio Sąjūdis yra nustojęs veikti kaip varomoji opozicinė politinė jėga Lietuvoje. Sąjūdininkai perėmė formalų Lietuvos valdymą ir dabar reikšiasi per valdžios, o ne Sąjūdžio, struktūras. Rinkimuose

Sąjūdis pasiekė triuškinančią pergalę, ir ne tik Sąjūdžio žymiausias asmenybės laimėjo, bet ir mažiau žinomi sąjūdininkai. Laimėta didžioji dauguma Aukščiausiojoje Taryboje sudarė galimybės Sąjūdžiui išrinkti Vytautą Landsbergį AT Pirmininku ir reikštis kaip dominuojanti jėga Lietuvos parlamente. Tenka pažymėti, jog Vytauto Landsbergio išrinkimas AT Pirmininku sukėlė nemažą kontrolę Lietuvoje. Tai buvo išdava tam tikros savotiškos politinės

konjunkcijos – net ir LKP smarkaus rinkiminio pralaimėjimo metu Algirdas Brazauskas neginčytinai liko populiariausiu Lietuvos politiku, o Sąjūdis savo ruožtu laimėjo aiškia daugumą parlamente, kuriame ir išrinko savo kandidatą parlamento pirmininku. Vakarų parlamentinėje demokratijoje būtų sunkiai įsivaizduojamas populiariausio politiko partijos beveik visiškas pralaimėjimas (kas Lietuvoje įvyko), būtų sunkiai įsivaizduojamas (Nukelta į 2 psl.)

Romualdo Požerskio nuotrauka iš serijos „Atminties sodai - 34“ (Pivašūnai, 1982), eksponuota šiemetinėje Lietuvių fotografų parodoje Chicago'je.

Susibūrimas Vilniuje šių metų pavasarį, pritariantis 1990 metų Kovo 11 dienos aktui.

Nuotrauka gauta iš ELTA

Valdžia, organizacijos, partijos

(Atkelta iš 1 ps.)

duojamas parlamentinės daugumos atsisakymas išrinkti savąjį kandidatą į vadovaujantį postą (kas neįvyko, nors buvo nemažai to pageidaujančių). Žinoma, svarstytinas klausimas, ar dabar tinkamiausias laikas taikyti visas vakarietiško politinio gyvenimo taisykles (kurios, pvz., prileidžia labai aštrias rietenas tarp priešingų politinių jėgų), kai Lietuvoje padėtis sunki ir nesuformalėjusi, reikalaujanti susitelkimo. Antra vertus, dirbtinai išlaikyti perdėtą vienybę tarp konkuruojančių politinių jėgų nelengva ir, ko gero, neįsveika.

Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės nesutarimai žymimi net Vakarų spaudoje. Kokios ištakos šito konflikto? Įvairūs stebėtojai teigia, jog iš dalies tai yra konstitucinė problema, nes nėra aiškaus atskyrimo įstatymų leidžiamosios valdžios nuo įstatymų vykdomosios valdžios, nėra veikiančio konstitucinio teismo. Šitokiam teiginiui yra tam tikro pagrindo įstatymuose. Pagrindinio Įstatymo 78 straipsnis žymi: „Aukščiausiąsias Lietuvos Respublikos valstybinės valdžios organas yra Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba“, tuo tarpu Lietuvos Respublikos Vyriausybės Įstatymo 1 straipsnis nustato, kad Vyriausybė „yra aukščiausias Lietuvos valstybės valdymo organas“. Anot Pagrindinio Įstatymo 86 straipsnio, „Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas [...] atstovauja Lietuvos Respublikai tarptautiniuose santykiuose“ ir veda derybas, o Vyriausybės Įstatymo 2 straipsnis žymi, kad Vyriausybė „vykdo užsienio politiką pagal savo kompetenciją“. Pagrindinio Įstatymo 78 straipsnyje rašoma, kad AT gali „panaikinti Ministrų Tarybos nutarimus ir potvarkius, [...] jeigu jie prieštarauja įstatymams“, nors 95 straipsnis nustato, kad reikalinga net 2/3 bendro deputatų skaičiaus pareikšti nepasitiekimą Vyriausybei. Tuo tarpu, anot 81 straipsnio, įstatymų leidybos iniciatyvos teisė priklauso ir Vyriausybei. Be to, Pagrindinio Įstatymo 85 straipsnis rašo, kad Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas „leidžia nenormatyvinius aktus ir nutarimus“. Regia, tokia įstatyminė padėtis gal ir nelabai kliudytų, jeigu politinė situacija nebūtų ypatinga ir, galima teigti, nenormali.

Aukščiausioji Taryba paskyrė Ministrę Pirmininkę Kazimierą Prunskienę ir patvirtino jos pavaduotojus ir ministrus. Palyginus su AT, Vyriausybės politika yra daugiau centrinė. Jeigu Aukščiausiojoje Taryboje vadinamųjų radikalių sąjūdinių žodis svariausias, tai Vyriausybėje vyrauja nuosaikesnės nuotaikos. Blokadose metu Vyriausybė siekė lankstesnės politikos Sovietų Sąjungos atžvilgiu, negu, apskritai paėmus, parlamentas; moratoriumas Kovo 11 dienos Akto vienas buvo Vyriausybės pasiūlytas. Moratoriumas negaliam atsiliepti šių dviejų valdžios organų santykiams. Kai kurie parlamento sluoksniai įžiūrėjo moratoriumo pasiūlyme Vyriausybės pasirodymą išduoti Lietuvos interesus. Kartais tie kaltinimai grindžiami tuo, kad premjerė Prunskienė ir vienas jos pavaduotojas, Romualdas Ozolas, ne taip jau seniai išstoje iš LKP, o pavaduotojo Brazausko pareigos LKP aiškios. Vienu žodžiu, Vyriausybė tampa taikiniu anti-komunistiniams išpuoliams; teigiama, jog komunistai linke per daug nuolaidžiau Maskvai, abejojama Vyriausybės pasiryžimu vykdyti radikalias reformas. Regia, tokios nuotaikos AT deputatų daugumos tarpe paskatino parlamentą neleisti vien Vyriausybei vesti derybas su Maskva, o aktyviai irgi dalyvauti derybų

procesu. Į derybų klausimą vėl įsivelia konstituciniai neaiškumai — Pagrindinio Įstatymo 78 straipsnis nustato, kad AT kompetencijai priklauso „ratifikuoti ir denonsuoti Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis“, o Vyriausybės Įstatymo 18 straipsnyje rašoma, kad Vyriausybė „rengia sutartis su užsienio valstybėmis“. Tuo taru Pagrindinio Įstatymo 87 straipsnis vis dėlto žymi, kad AT Pirmininkas „veda derybas ir pasirašo Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis, pateikdamas jas ratifikuoti [...] Aukščiausiąjai Tarybai“. Kaip bebūtų, derybų procese dalyvaus ir AT, ir Vyriausybės atstovai.

Apskritai, jaučiamas AT daugumos akylas sekimas Vyriausybės veiklos, ir dažnai išreikšiamas nepasitenkinimas tos Vyriausybės veikla. Vyriausybė savo ruožtu ginasi nuo tariamo apkarpymo savo vykdomosios valdžios kompetencijos, bando atmesti neveiklumo, paklusnumo Maskvai kaltinimus. Potekstėje — minėtas kai kurių sluoksnių aiškus nepasitiekimas buvusiais ar esamais LKP nariais. Reikšminga yra tai, kad stoka kompetentingų įvairių sričių profesionalų Lietuvoje neleidžia nedelsiant atleisti iš įvairių atsakingų pareigų senojo valstybinio valdymo aparato darbuotojus, kurie, dažnai teigiama, suinteresuoti status quo išlaikymu ir trukdo reformų įgyvendinimui. Kadangi galima rasti daugiau senojo aparato darbuotojų Vyriausybėje negu Aukščiausiojoje Taryboje, toji Vyriausybė kai kurių sluoksnių laikoma senosios nomenklatūros užtęra. (Biurokratinės „senosios gvardijos“ problema pasireiškia ir kitur Rytų Europoje.) Vis dėlto ministrė pirmininkė Prunskienė populiarizuoja Lietuvos politinę asmenybę. Vyriausybės pašalinimas nenumatomas. Taigi Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės konflikto ištakos — nesutampantis vidinis politinių jėgų santykis šiuose organuose ir tam tikri konstituciniai neapibrėžtumai.

Politinių jėgų, partijų išdėstymas Lietuvoje dar nenusistovėjęs, nors parlamente aiškėja tam tikros srovės, kristalizuoja į parlamentines frakcijas. Išskirtinė grupuotė, be abejoj, yra TSKP organizacija Lietuvoje, gana karingai nusistatę prieš Lietuvos nepriklausomybę ir turinti saulelę AT deputatų. Savarankiškos LKP deputatai, tuo tarpu, susibūrė parlamento vadinamojoje „kairiųjų frakcijoje“ ir, iš dalies, „laisvųjų demokratų“ frakcijoje. Pirmoji susikūrusi frakcija — „centras“, apjungias nuosaikesnius sąjūdinių, kai kuriuos socialdemokratų, o vėliau įsikūrė ir „nuosaikiųjų radikalų“ frakcija. Frakcionavimas dar ne visiškai užsibaigęs, ko gero, visų formaliai pasiskelbusių frakcijų nepaminėjau. Kaip ir anksčiau minėta, radikalesni sąjūdinių, nors ir formaliai nesusigrupavę, ko gero sudaro įtakingiausią srovę parlamente.

Politinės partijos, kaip tokios, sunkiai vystosi iš embrioninės stadijos. Problema ta, kad dar nesusiformavę įvairūs gyventojų socialiniai-ekonominiai sluoksniai, kurių interesus gintų įvairios politinės partijos. Gausiausia nariais partija — LKP — yra, nors stengsis išlikti, pakeitusi pavadinimą. LKP, anksčiau jungusi įvairiausių įsitikinimų žmones, niekad nebuvusi normali politinė partija, o dabar siekia pavirsti tikroji kairiųjų jėga. Dešinieji kuria Nepriklausomybės partiją, ir įkurta Tautininkų sąjunga. Lietuvos Laisvės Lyga tebeveikia. Dešinieji gana dažnai neišaiškiai atsiliepia apie Lietuvos spaudą, kuri, anot jų, yra perdėm kritiška Aukščiausiosios Tarybos

atžvilgiu. Pažymėtina Liberalų sąjunga, kurioje buriasi žinomos Lietuvos filosofinio-visuomeninio mąstymo pajėgos (Arvydas Juozaitis, Vytautas Radžvilas, Arvydas Šliogeris ir kt.). Jie tiesiogiai dar nepolitikuoja, o laukia, kol susiformuos tokie visuomeniniai sluoksniai, kurie remtų jų propaguojamą plačią asmenų, ekonomijos laisvę (klasišką, laissez-faire kapitalizmą), valdžios galių suvaržymą. Taipogi egzistuoja socialdemokratų, krikščionių demokratų ir žaliųjų partijos, bet jos dar nevaidina svarbesnio vaidmens Lietuvos politiniame gyvenime. Lietuvos Sąjūdžio politinė ateitis irgi neaiški. Nemaža dalis žymiųjų sąjūdinių tapo valdžios pareigūnais, kurių požiūriai įvairiais politiniais klausimais labai skiriasi. Sąjūdinių tarpe vyksta formali politinė diferenciacija (iš esmės teigiamas dalykas). Sąjūdinių Eduardas Vilkas ir Bronius Genzelis dažnai palaiko reformistinę LKP, o Virgilijus Čepaitis tapęs pirmininku Nepriklausomybės partijos. Arvydas Juozaitis, jau ir anksčiau praktiškai pasitraukęs iš Sąjūdžio veiklos, smarkiai kritikavo išrinkimą Vytauto Landsbergio, o ne Algirdo Brazausko, AT Pirmininku.

Lietuvos politinis landschaftas nėra galutinai susiformavęs nei konstitucinės sistemos, nei politinių organizacijų, partijų atžvilgiu. Šis pereinamasis laikotarpis, apsupkintas didžiuliais ekonominiais sunkumais, nebus lengvas; kartais demokratija (kol kas silpnai įsiskaičiusi) dešiniams ar kairiesiems atrodinėsi neparanki. Lietuvos politinės sistemos dar laukia nemažai išbandymų pakeliui ir pilną Lietuvos valstybingumo įgyvendinimą.

(Šio straipsnio pagrindas — mintys išreikštos 1990 metu Ateities studijinėse savaitgalio. — E. T.)

Vytautas Landsbergis, pasirodžius sovietiniam karo sraigtasparniui susibūrimo metu šių metų pavasarį Vilniuje.

Audronius Ulozevičius nuotrauka

Vytautas Landsbergis — valstybininkas ir asmuo

AIDAS PALUBINSKAS

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis yra idealistas politikas — idealistas, jei tas žodis reikšia atsakomybę rinkėjams, situacijos objektyvų ir realų įvertinimą, visų galimybių apmąstymą ir principingą žingsnį darymą. Prezidentas Landsbergis* yra aukščiausias Lie-

* Pastaba. Vytauto Landsbergio pareigų oficialus pavadinimas yra Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas. Vakarų pasaulyje jis vadinamas tiesiai Lietuvos prezidentu, o Lietuvoje taip jį vadina jo rėmėjai — kadangi esu vienas iš jų, toliau jį ir vadinsiu Lietuvos prezidentu.

tuvos piliečių išrinktas atstovas — valstybės galva su mandatu, reikalaujančiu, kad jis vestų Lietuvą ir jos piliečius Nepriklausomybės keliu. Kaip mes visi, be abejo, pripažinsime — tai nepaprastai sudėtinga atsakomybė: išpildyti rinkėjų lūkesčius, vesti parlamentą į konsensą ir laviruoti tarp politinių asmenų ambicijų. Prezidentas Landsbergis sugeba tai daryti, išlikdamas efektyvus politikas, teisingas administratorius, o svarbiausia — garbingas ir gerbtinas žmogus.

Prezidentas Landsbergis nėra populistas. Jo nepalyginsi su George Bush, kuris, maquillage'u išdažytas ir sportiškai apsirengęs, garsiai mąsto apie Jungtinių

Amerikos Valstybių krizes ir kaip išlaikyti savo „75 percent approval rating“. Kai Sovietų kariuomenės desantininkų tankai trankėsi Vilniuje ir įtampa augo, prezidentas Landsbergis kalbėjo per televiziją, kviesdamas Lietuvos gyventojus susikaupti ir žinoti, nepaisant tankų, smurto, agresijos ir melo, kad Lietuva yra teisi ir kad Lietuva jau yra laisva. Galvotum, kad tokie žodžiai skambėtų truputį ciniškai, kai tankai ir tanketės vidurnaktį prižadina šeimą ir įkyla minti, pas ką jėga, tačiau Vytauto Landsbergio žodžiai stiprina Lietuvos žmonių ryžtą. Kai Sovietų desantininkai grobė Vilniaus patatus ir bandė išprovokuoti incidentą, Prezidentas Landsbergis sakė, kad tie desantininkai dezinformuoti, kad jie mano, jog mes lietuviai esame chuliganai, kurie bet kokių momentu pasirošę išplėsti jiems gerklės. Aš vėliau šnekėjau su keliais desan-

Lietuvoje parduotuvės yra visiškai tuščios. Tiesa, labai daug ko galima gauti, brangiai ir geriausiai, žinoma, už valiutą garsiaame Garliūnų turguje. Juodoji rinka klesti tuomet, kada ji reikalinga. Neaiškioje teisinėje/viešosios tvarkos palaikymo situacijoje, kaip visose pasaulio šalyse, taip ir Lietuvoje, smarkiai kyla nusikaltimų skaičius. Tokie neaiškioje padėtyje taip pat kyla rūpestis — kad tik man ir mano šeimai būtų geriau, kad tik mums būtų viso to, ko mums reikia, ir atsiranda tam tikras elgesys tuos sieklius įvykdyti.

Kainos yra astronomiškai pakilusios, ir yra atsiradusios mažiaud šešios rūšys kainų, nuo valdinių iki komercinių, iki kooperatyvinių, kurios skiriasi šimtais procentų. Juodojoje rinkoje doleris yra vertas tarp 15–30 rublių, vakarietiškių cigarečių pakelis vertas maždaug 20 rublių. Parlamento nariai sau paskyrė 500 rublių mėnesiui algos, pensininkai gauna tarp 60 ir 100 rublių mėnesiui.

Kooperatyvai yra įsisteigę įvairiose vietose, jų kainos yra aukštesnės už kainas kitose parduotuvėse/restoranuose. Kai kuriose srityse kooperatyvai užpildo spragas, kurios yra atsiradusios buvusios tvarkos suirutėje; kai kuriose srityse kooperatyvininkai yra laikomi maždaug išnaudotojais. Yra kooperatyvų, prikišusių nagus prie beveik kiekvienos pelningos galimybės — bus įdomu pamatyti, kokia bus jų akcijų vertė. Antra vertus, kartais kooperatyvų savininkai yra užpuolami, kartais iš jų reikalaujamas „protekcijos“ mokestis, panašiai į Mafijos reikalavimus.

Labai daug kas iš Lietuvos lietuvių dabar keliauja į užsienį, bandydami kaip nors užsidirbti

tininkais ir jų paklausiau, ką jie mano apie lietuvius: jie atsakė, kad lietuviai nieko sau, bet kad mūsų senutės jiems trukdo vaikščioti gatvėse — mat mūsų senutės juos apkabina, atneša valgyti ir gerti ir prašo tik vieno dalyko: „Nešaudykite į mūsų jaunuolius“.

Prieš man nueinant, desantininkų seržantas nusispyrovė ir pasakė: „Jūs muzikantas man gadina visą reikalą... Kaip aš galiu išlaikyti reikiamą nuotiką savo vyrų tarpe?“ Galbūt Vytauto Landsbergio balsas nėra toks, kuris primena paukščių čiulbėjimą, ir jo kalbėsena nėra tokia, kaip John F. Kennedy, bet Lietuvos piliečiai žino, kad galima pasitiekėti jo žodžiais.

Išvijos jaunimas, kuris dirbo ar toliau dirba Lietuvos parlamente, yra susirišęs su Vytautu Landsbergiu. Mes dirbame jo sekretariate arba informacijos biure. Nuo Kovo 11-osios darbas buvo sunkus, dienos ilgos ir įtampa didelė. Nors niekada nebuvo tai garsiai pasakyta, aš žinojau, kad Prezidentas Landsbergis iš mūsų laukė 150 procentų. Kol mes rašėm biuletenius, atsakinėjom telefonus, vertėm dokumentus, gaudėm žinias ir darėm viską, kas reikalinga, Prezidentas Landsbergis dirbo savo raštinėje iki visokių valandų. Jis dažnai išeidavo tik po trečios valandos ryto. Bet jis nepamiršo ateiti ir mūsų raštinę, kur du ar trys mes visada sėdėjom, palinkėti mums labos nakties. Jis moka parodyti savo įvertinimą... Toks atžvilks, toks atlyginimas palengvina našta.

Kai pirmą kartą Sovietų kariuomenės kolona važiuavo Vilniaus link, mes gavom žinią tik 4 valandas prieš jų įžengimą į Vilnių. Aišku, mes visi samprotavom, kad reikalsas baigtas... kad mes ryto ryto sėdėsime Boeing 747 pakeliui į Ameriką. Ką padarysi? Nepriklausomybė, represijos... Nors baisu, jausmas, kad beveik natūralu. Aš nuėjau pas poną Landsbergį jam pranešti naujausias žinias apie kolonos poziciją. Pranešęs, aš apsisukau išeiti ir sakiau... „Nu, ponas Landsbergi, buvo smagu...“ O jis nusišypsojo ir atsakė „Dar bus, Aidai, dar bus.“

Aukščiausiosios Tarybos deputatai — įdomi mišinė: Sąjūdžio deputatai, kurie pradeda diferencijuotis į normalias politines gruputes, ir komunistai, kurie bando išlaikyti savo vietas, nors jos iš esmės yra jų tik iš inercijos. Parlamentas greit bręsta. Bet iš pradžių buvo problemų. Kartais deputatai nediskutavo, o ginčijosi ir pyko viens ant kito. Dažnai komunistai kaltino, kad jie skriaudžiami ir t.t. Tada reikėjo rimties, orumo ir progreso balso. Vytautas Landsbergis yra tas balsas. Net jei tam tikri deputatai jį patį kaltino ar, tiksliau pasakius, įžeidinėjo, jis niekada nenusileido iki vaikiškumo ir ragino deputatus prie darbo. Prezidentas Landsbergis supranta, kad ne visas darbas gali būti atliktas pačiame plenariame posėdyje. Todėl jis konsultuoja su savo patarėjais, su savo pavaduotojais ir su kitais deputatais, kad būtų galima sklandžiau ir efektyviau dirbti posėdžiuose. Deputatai žino, kad jis juos išklausys ir kad jis neatmes konstruktyvių pasiūlymų.

Tačiau Lietuvoje, kaip ir iševijoje, yra daug asmeninių ambicijų. Laviruoti tarp buvusių žvaigždžių, kurios desperatiškai nori įsirašyti į Lietuvos istoriją, kaip tautos išganytojai, ir tų, kurie nori įsirašyti į Lietuvos istoriją, smeigdami durklus ir kiekvieną patogią nugara, gali būti toks pat dalykas, kaip vaikščioti nuo vienos minų lauko pusės į kitą. Tas minų laukas pilnas patetiškių asmenybių, kurios apsidengusios Trispalve ar pasi-puošusios gintaru. Vytautas Landsbergis žengia tvirtai per tą minų lauką, nesustodamas, kai tie žmonės kaišioja lazdas ir ratus — jam yra svarbesnių reikalų.

(Nukelta į 4 ps.)

(Nukelta į 4 ps.)

Susibūrimo metu Nepriklausomybės aikštėje, Vilniuje — Lietuvos Respublikos vyriausybės nariai: Romualdas Ozolas, ministrė pirmininkė Kazimiera Prunskienė, Algirdas Brazauskas.

Leonas Korkutienė nuotrauka

Aštuntojo teatro festivalio apmąstymai

DALIA SRUOGAITĖ

Vis dėlto ištvermingi yra mūsų teatralai. Šių metų lapkričio 15–18 dienomis Chicago'je įvyko jau aštuntasis Teatro festivalis! O kiek dar kiekvienas vienetas, dartinis ar buvęs, yra pastatę savo gyvenvietėse veikalių, kiek yra gastroliavę — jau be kompiuterio sunkiai besuskaitiuosi. Scena, jon užlipusiam, tampa tarsi meškinui medus. Paragavęs medaus, meškinas vis labiau geidžia juo pasigardžiuoti ir, nežūrint kiek skaudžių geluonių prismaigstytas, nusipurto, išsilaizgo ir vėl siekia korio.

Taip ir išeivijos scenos sambūriai. Ypač tie, kuriuos važnyčioja stiprios rankos ir emocijas apgaubę šarvai. Ne kartą jie buvo įvairių recenzentų vanoti, barti (tiesa, gana švelnokiai), neretai ir paglostyti, net aukštybėsna išskelti. Dažnas rašantysis reiškė savo pamokomuosius išmanymus, o kitas tik teigiamai džiaugėsi gal ne taip daug pagyrų vertais spektakliukais. Šitokio autoriaus džiūgavimai ateityje išeivijos teatro istorikui tikrai sudarys daug keblumų, nes sunku bus patikėti, kad viskas buvo jau taip tobula ir gražu, o publika gausiai ir garsiai visada plojo.

Todėl garbė tiems scenon įkopusiems ar kopiantiems, kurie, tariamai užgauti, neišleidžia ir neišnyksta išeivijoje masėje. Dar didesnė pagarba jiems, kad į taiklias pastabas atkreipia dėmesį ir tolimesniuose pastatymuose stengiasi dar rimčiau į savo darbą pažvelgti. Todėl sveikintinas kiekvienas teatrinis vienetas, susibūręs šių metų festivalyje, parodęs savo gyvybingumą bei meilę scenai.

Jau darosi įdomu prisiminti, kiek teatrinį vienetą dalyvavo praeity. Štai: pirmasis teatro festivalis 1968 metais sutraukė šešis, antrasis 1971 metais tris, trečiasis 1974 metais — keturis, ketvirtasis 1977 metais, įvykęs Toronte — penkis, penktasis 1980 metais — septynis, šeštasis 1983 metais — keturis, septintasis 1986 metais — keturis (į vieną popietę buvo sujungta „Vaidilutė“ ir Vitalio Žukausko „Vieno žmogaus teatras“), o pastarasis — aštuntasis 1990 metais — penkis.

Keistu sutapimu du šiais metais parodyti spektakliai ne per seniausios buvo matyti toje pačioje Chicago's Jaunimo centro scenoje: „Aukštadvaris“, to paties „Aitvaro“ ir su tais pačiais svarbiausiais veikėjais čia gastroliavo 1988 metais, o „Bubulis ir Dundulis“ 1986 metais buvo atvežtas režisieriaus Algio Ulbino iš St. Petersburg'o. „Palikimas“ (dabar pavadintas „Žmonės ir beržai“), statytas Los Angeles Dramos sambūrio 5-ame Teatro festivalyje Toronte 1977 metais (režisavo tada Dalila Mackalienė). Taigi šiame festivalyje tebuvo du nauji veikalai: „Šaltkalvis“ ir „Amerika pirtyje“. Be jų — festivalis savo šventę būtų šventęs tik trimis, pakartotais veikalais.

Žinoma, ir čia nebūtų bėda, jei mūsų žiūrovas norėtų daugiau pamatyti teatro meną, o ne pasiklausyti veikalo. Deja, drama yra pati nepopuliariausia literatūra, ją skaito tik mažuma. Todėl ir keliaujama į teatrą visų pirma pamatyti jau papuoštą ir gyvais veikėjais atpasakotą turinį.

Be to ir dar kitoks, labai nedidelis skaičius žiūrovų: jiems būtų tikrai įdomu, jei visi vienetai atvežtų to paties autoriaus tą patį veikala. Tada tai bent būtų apie ką kalbėti, palyginti, ne ginčytis. Iš anksto numanu, kad taip niekad neatsitiks, o toji sugestija dar daugelį ir papiktins.

Beje, šiemetiniame festivalyje buvo dar vienas sutapimas — veikalo tematika. Vis tas mirties angelo šaukiamojai paliekamas turtas, jo testamentas. Šia tema rašė ir Vytautas Alantas, ir

Per VIII teatro festivalio žymenų įteikimo vakarą 1990 m. lapkričio 18 d. Jaunimo centre, Chicago'je, JAV LB krašto valdybos pirmininkas dr. Antanas Razma įteikia žymenų festivalio rengimo komiteto pirmininkei Nijolei Martinaitytei. Jono Tamulaičio nuotrauka

Anatolijus Kairys, ir Birutė Pūkelevičiūtė. Tad ir tenka susimąstyti: nejaugi mūsų išeivijos sumaterialėjimas yra svarbiausias gyvenimo motyvas, teikiąs pirmenybę dramų rašytojams? Nejaugi mūsų kilnesni jausmai, moralė, žmoniškumas, idealizmas, meilė artimui (ne tik Tėvynei) iš tikro yra užgožti daikto, turto, savanaudžiavimo? Jeigu anksčiau daug buvo rašyta, kad festivalyje privalo dalyvauti „tautinių motyvų“, t. y. lietuviškos dramos, tai patologine materijos liga lygiai serga visų tautų piliečiai, o mūsų dramose lietuviškumą labiausiai atspindi retkarčiais padūsavimai apie Lietuvą.

Šiame festivalyje Vytauto Alanto dramoje „Aukštadvaris“ ir Birutės Pūkelevičiūtės „Žmonės ir beržai“ net ir veikėjų sudėty panašios. Pvz., „Aukštadvario“ ir „Žmonių ir beržų“ savininkų rūpestis dėl palikimo. „Aukštadvario“ pramonininkas Izidorius Jackūnas ir „Žmonių ir beržų“ taip pat giminyse susirėšęs su savininku Bruno Grigaitis — abu nori sugriauti taip rūpestingai ir mylinčiai puoselėtus dvarą ir ūkį. Pirmasis svajoja knaisioti žemę, kasti molį ir statyti plytinę, o antrasis — iš Beržoro padaryti vasarvietę. Atseit sudrumsti idiliška ramybė, suardyti romantiką, įsteigti triukšmingą biznį. Trečiasis panašumas — ir viena, ir antrame veikale veikla agronomės: „Aukštadvaryje“ agronomė studentė Julė Lapėnaitė, o „Žmonėse ir beržuose“ tuos mokslus baigusi Rožė Baužienė. Be abejo, tai tik neapsižiūrėtas sutapimas, tačiau jis norom nenorom įtaigauja stereotipus: blogas žmogus — biznesierius, o gerasis — agronomas... Na, o pasigardžiavimui dar yra ir ketvirtasis — abiejose dramose ir žuvelės gaudomos!

Ne visi čia skaitantieji matė visus spektaklius, tad bandysime trumpai supažindinti. Birutės Pūkelevičiūtės lyrinė drama „Žmonės ir beržai“, Los Angeles Dramos sambūrio premijuota, kuri tada vadinosi „Palikimas“, rašyta, matyt, 1960-ųjų dešimtmečio aktualija — hipių laikotarpiu. Prirakintas prie ratukų kėdėje ligonis, sodybos savininkas Martynas Vaitys (Vincas Dovydaitis) rūpinasi testamentu — kam palikti gražiąją savo sodybą Beržorą? Būtų jam trys paveldėtojai: duktė, medicinos

daktarė Irena Grigaitienė (Ramunė Vitkienė), hipis sūnus Eugenijus (Fredas Prišmantas) ir šeimininkė, jo vaikų užaugintoja (nes po sūnaus gimimo mirė Martyno žmona), sodybos prižiūrėtoja ir visų reikalų tvarkytoja, prieš kelerius metus našle tapusi (seniai su alkoholiku vyru išsiskyrusi) Rožė Baužienė (Viltis Jatulienė). Taipogi apie Beržorą lažosi ir žentas Bruno Grigaitis (Antanas Kiškis), kurio vaizduotėje sodyba tapo gerų žaliukų atnešanti vasarvietė.

Visą erzelį jausdamas, Martynas Vaitys galvoja užrašyti Beržorą vienuolynui, tačiau jo sumanymui priešinasi Rožė. Iš jų dialogo paaiškėja, kad nors Rožė ištikimai globojo Vaičio šeimą net 34 metus ir buvo kilęs nemažas intymumas tarp jos ir Martyno, Martynas, dėl savo įsitikinimo, kad, nors Rožė išsiskyrusi, tačiau jos „ex“ dar gyvas, negalėjęs jos vesti. Rožė, vyrui mirus, pamatė, kad meilės nebėliko, kad ji tik juto pareigą toliau Martyną globoti ir, nepatirdama iš jo tikėtos šilumos, atidavė jam savo kantrybę ir lojalumą. Čia pat paaiški, kad ir Martynui Rožė nebuvo „kaip reikiant“, ji jam įkyrėjusi, nedavusi net „mažo tako, kurio kartais galėtų vaikščioti vienas“.

Sūnui hipiui Beržoras visai nerūpi. Jis kirkinasi su gailėsinga sėsele Vaiva Stankūnaite (Sigutė Mikutaitytė-Lownds, strimgalviškai laksto motociklu ir žada būti poetu. Vaiva, atrodo, taip pat rūpi ir Martyno žentui, svieto perėjūnui Bruno. Martyno Vaičio duktė Irena, viena trum-

pesne koja pusiau invalidė, ką jai dažnokai primena jos vyras, yra apkartusi ir pilna nepakančios ironijos visai aplinkai.

Po dviejų veiksmų susipažinimo su veikėjais bei jų siekiais, trečiajame veiksmo ligininė išsukama daktarė Irena skubiai operacijai, nes įvykusi greittelyje nelaimė, kurioje sunkiai sužeistas jaunas žmogus. Sodybos savininkas jaudinasi, nes kaip tik tuo metu jo vienintelis sūnus Eugenijus buvo išburzgdėjęs kažkur motociklu. Baimindamasis, kad tas sužeistas jaunuolis gali būti jo Genys, Vaitys jau visiškai desperacijoj. Po labai trumpos įtampos, per kurią laukiama žinios iš ligininės, scenoje pasirodo gyvas ir sveikas Eugenijus. Nelaimėje nukentėjo jo draugas, o jis, norėdamas išvengti susidūrimo, nuvažiavo nuo kelio, sudaužė motociklą ir pėsčias grįžo Beržoran. Visų džiaugsmas neapsakomas, ypač tėvo ir Vaivos. Kulniudamas namo, Eugenijus apsigalvoja: užtenka būti „vėjo botagu“, reikia suaugti ir „prisiminti daug pareigų“, nors dar nežina, kas ta pareiga yra.

Finale — tėvas uždeda jam tą pareigą, palieka jį testamentu vykdytoju ir atiduoda jam Beržorą. Ilgoką ir svajingą Eugenijaus monologą nutraukia Rožės klyksmas iš liginio kambario. Visi supranta, kad užgeso Martyno Vaičio gyvybė... Šio pastatymo režisūra, scenovaizdis ir kostiumai — Petro Maželio. Apšvietėja — visų pastatymų pasišventusi švietėja, čekagietė Vida Momkutė.

Drama „Žmonės ir beržai“ pavadinta lyrine, kurioje norėta parodyti žmogaus artimumą gamtai, medžiui, lietuviškam beržui. Gaila, pastatyme lyrikos beveik nebuvo. Režisierius vedė veikala realistiškai, dažnai priartėdamas prie natūralizmo: Birutė Pūkelevičiūtė, turinti nemažą sceninę patirtį, matyt, nenujautė, kad saviveiklinis teatras neįstengs jos žodinių monologų lyriškai perteikti. Vienintelis gavus blykstelėjimas buvo Genio ir Vaivos dainelė apie lydeką, nors tos guminės „lydekos“ panašėjo į olandiškas silkes...

Na, o beržų šiame festivalyje jau buvo tikras miškas. Ypačiai Beržorą „puosė“ natūralistiškai išpaisyti „kaip tikri“ beržai, jau matyti „Aukštadvary“. Abu Beržoro scenovaizdžiai, tiesiog perpildyti butaforija ir atributais, užgrozdė sceną visokiais pripuolamais baldais, fontanais ir panašiai, nepaliko nei trupinio žiūrovo vaizduotėi.

Tiesa, reikia pripažinti, kad režisierius Petras Maželis savo pastatymo koncepciją išvedė be suklupimo — ir scenovaizdis, ir vaidyba buvo, anot recenzento Juoz. Pr., buitiška ir reali. Mažius kitus Petro Maželio pastatymus, buvo tikėtasi, kad ir šiame jis įves įdomias mizant scenas (prisiminkime jo lakią vaizduotę Algio Rukšeno dramatoje „Posėdis pragare“. Joje ir veikalas prašėsi pataisui, ir vaidintojai buvo jauni, naujokai,

VIII teatro festivalio žymenų įteikimo vakarienėje lapkričio 18 dieną Jaunimo centre, Chicago'je: (iš kairės) dr. Antanas Razma, JAV LB pirmininkas, Dalia Kučėnienė, JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė, Viltis Jatulienė, Sigutė Mikutaitytė-Lownds, Fredas Prišmantas, Antanas Juodvalkis. Jono Tamulaičio nuotrauka

Boris Pasternak (1890-1960)

NUSIGIEDRIJANT

*Lyg didelis dubuo molinis
Tas ežeras, už jo matyt,
It koks kalnų ledynas,
Sugriuvę debesys balti.*

*Ir kaip šviesa skaidrioji gesta,
Taip miškas kinta nuolatos:
Čia dega, čia šešėliuos skęsta,
Čia vėl iš suodžių suliepsnos.*

*Kai po dienu lietingų yra
Ir sklaidos debesys pilki,
Žydrynė iškilniai pravyra,
Kiek triumfo pievoje regil!*

*Nutyla vėjas, toliai švinta
Ir saulėj maudosi žolė.
Ir lapai lyg figūros spindi
Spalvotame langų stikle.*

*Regi į amžinybę tykiai
Bežvelgiančius pro vitražus
Po angelų blizgiais vainikais
Šventuosius, vienuolius, carus.*

*Ši žemė — katedra didžioji,
Ir aš pro langą išgirstu,
Kaip choro aidas atbanguoja
Manin iš amžių praeitų.*

*Pasauli, gamta, paslaptingas
Tu inde, virpu ir klumpu
Su ašarom klausyt džiaugsmingai
Ilgujų tavo pamaldų.*

HAMLETAS

(iš „Daktaro Živago“)

*Jau nurimo. Turiu eit į sceną.
Prieš išeidamas stakton remiuos;
Ką aidai tolimieji dar mena,
Savo amžiu ai perduot tikiuos.*

*Nakties siaubas mane veria, kala,
Ir be skaičiaus binokliai aštriai
Varsto. Tėve, pagal Tavo valią
Tepraeis pro mane ši taurė.*

*Gerbiu aš Tavo griežtąjį planą,
Skirtą dalį vaidinti sutinku,
Tik ir kitą čia turime dramą,
Tad atleiskis nuo jos šiuo sykiu.*

tačiau režisieriškas išradinumas rodė, jog Maželis gali išmaniai kurti spektaklį).

Beržoro sodybos veikėjai buvo tikri, „kaip gyvenime“. Čia norisi pakartoti dažną rašančiųjų apie teatrą posakį: „tiko savo rolei“, mūsų gi supratimu — trūko meninės aktorių kūrybos. Gausus veikalo poetinių žodžių srautas, riedas beveik be atokvėpio, ilgoki monologai jau pirmame veiksmo pradžioje varginti žiūrovą. Atrodo, kad šiam ansamblui grakščiau sekasi trumpesni dialogai, ilgesnės tarp jų pertraukėlės, kurias visada galima „apvaidinti“.

Keistokas vaidmuo teko Sigutei Mikutaitytei-Lownds. Aprengta gailėsingosios seselės uniforma, balta kaip gulbė, ji buvo žavi savo

jaunatviškumu ir reikalinga finalui — Beržoro paveldėtoji Eugenijui. Tačiau taip ir liko klausytas: ar ta gailėsingoji sesuo veikale būtina? Beržore gyvena savininko duktė, medicinos daktarė, kiekvieną kritišką momentą galinti suteikti sergancijam tikrą pagalbą, taip pat šeimininkė Rožė, nuo seno besirūpinanti ligonių ir primenant: „laikas tavo vaistams“. Veikale baltoji gulbė neša seniokių pusryčius ir kloja lovą, ką, logiškai, turėtų atlikti Rožė. Visos trys moterys pakaitomis stumdo Mykolo vežimėlį, visos jam patarnauja, todėl nelabai suprantama gailėsingosios sesers padėtis. Žinoma, jau būtų superrealistiška, jei ji scenoje pražydytų ligonį ir šauktelint jam lašintų gyvybę palaikanti sirupą... Jeigu ji būtų įvesta kaip Rožės giminaitė, ar globojama našlaitė, šiek tiek padedanti šeimininkei, regis, labiau pasiteisintų jos buvimas scenoje.

„Žmonių ir beržų“ pastatyme matėme daug idėto darbo, gražių pastangų, puikų aktorių bendravimą ir gerai susilipdžiusį ansamblį. Apie veikala čia netikslu kalbėti, nes rašome apie teatrą, apie tai, ką visas ansamblis tuo veikalu mums perteikė. Ar jis atnešė gilesnį susimąstymą, pergyvenimą, idėją, teatro meną — tesprendžia žiūrovas.

Toronto „Aitvaro“ pastatytose Vytauto Alanto dramoje „Aukštadvaris“, išspausdintoje Vokietijoje 1947 metais, veiksmas vyksta sename Žemaitijos dvare. Dvaro būsimas paveldėtojas Vin-

Boris Pasternak priešais savo pirkia Peredelkin'e.

*Bet vaidinimui aktai sudėti,
Tik kur kris jam užbaigt uždanga?
Veidmainybė neliauja klestėti,
Ir gyvent — tai ne pereit lanka.*

Vertė ALFONSAS TYRUOLIS.

Boris Pasternak (1890-1960) — rusų disidentinis poetas, prozininkas, vertėjas, nuo kurio gimimo šimet suėjo 100 metų, o nuo mirties 30. Gimė ir mirė Peredelkine, netoli Maskvos. Studijavo filosofiją Maskvoje ir Marburge, Vokietijoje. Po pirmųjų poezijos rinkinių, kritikai prikišus kūrybinį nepolitiskumą, ilgesnį laiką reikėsi kaip vertėjas. Jo poezija muzikali, daugiau individualistinio pobūdžio. Labiausiai pagarsėjo romanu *Daktaras Živago* (išspausdintas užsienyje 1957 metais, dabar leistas ir Sovietų Sąjungoje). Už čia spausdinamo „Hamleto“ skaitymą anuomet grėšė nemaža bausmė. Nobelio literatūros premija jam buvo suteikta 1958 metais (valdžiai draudžiant, neatsiimta). — A.T.

cas Žymantas (Algirdas Kynas), prieš penkerius metus vedęs Ireną (Aldona Totoraitienė), nusi-gyvenusio pramonininko Izidoriaus Jackūno (Vytautas Tasackas) dukra, vis nesulaukia ipėdinio, kurio taip trokšta dvaro savininkė Morta Žymantienė (Aldona Dargytė-Byzskiewicz), sena ir ligota, ir neišvaizduojanti, kad iš senolių paveldėtas dvaras neliktų Žymantų rankose. Morta, matydama, kad Irenos brolis Viktoras Jackūnas (Vytautas Štūkys), suktas intrigantis, taikstosi į palikimą, išskviečia tolimą giminaitį, Žymanto pavardę nešiojantį Mykolą (Benius Tarvydas), netaikytą vykusį ūkvedį, kurio sūnų Vincuką (Lukas Giniotas) jinai leidžia į mokslus ir, neduok die, tikrojo ipėdinio nesulaukus, paliksianti Aukštadvarį jam.

Į jaunąją Žymantiene dvaro gyventojai žiūri skersomis ir vis ragina tikrintis sveikatą, esą normalu per tiek metų nesuteikti dvarui paveldėtojo. Dėl to pakviečiamas šeimos draugas daktaras Petras Jurkšys (Stepas Ramanauskas), tačiau ir jam nepavyksta įkalbėti Ireną nuvykti pas specialistą. Retkarčiais scenoje pasirodanti agronomė-studentė Julė Lapėnaitė (Lina Mockutė), jauna ir trykštanti sveikata, mylinti dvarą ir ūkvedybą (priešingybė Irenai), vis labiau nuteikia Mortą Žymantiene įkalbėti sūnui skyrybas su Irena. Tuo tarpu Irenos tėvas, besiviliantis, jog jo duktė paveldės Aukštadvarį, svajuoja jame įsteigti plytinę, nes tos žemės (Nukelta į 4 psl.)

Vincentas Kardinolas Sladkevičius

Audroniaus Ulozevičiaus nuotrauka

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ leidėjams Čikagoje

Ištvėringiausias ir labiausiai mūsų tėvynę išgarsinęs leidinys buvo ir lieka *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika* — taip šiais metais pasisakė apie Kronikos reikšmę mūsų tautai Lietuvos Katalikų Bažnyčios Ganytojai savo ganytojiniam laiške spaudos reikalui.

Džiaugiamės, kad Amerikos lietuviai išleido jų viename rinkinyje. Tuo būdu ji galės testuoti savo palaimingą įtaką, kurią ji vykdo atskirais leidiniais per

17 metų, drąsindama tikinčiuosius, mokydama juos ištikimybės Kristui, Bažnyčiai ir Tėvynei.

Reiškiame nuosirdžiausią padėką kun. Kazimierui Kuzminskui, jo bendradarbiams ir visiems remėjams, Dievo palaima per šį leidinį tęsiasi visų tautiečių širdis.

Vincentas Kardinolas Sladkevičius
Kauno Arkivyskupas

Kaunas, 1990. XI.10

Nuomonės ir pastabos

„Draugo“ redakcijai

Mane pasiekė Jūsų laikraščio šių metų birželio 30 dienos kultūrinis priedas, kuriame išspausdintas straipsnis apie mano romaną *Vakaris vėjas*. Kad ir pavėluotai, noriu Jums nuosirdžiai padėkoti už šį gražų, mano darbą ir mane patį geranoriškai apibūdinantį straipsnį, už Jūsų dėmesį mano asmeniui. Taipogi prašyčiau, jei įmanoma, perduoti mano padėką straipsnio autoriui, rašytojui ir architektui Petriui Melnikui, apie kurio romanus esu girdėjęs, tačiau nieko neskaityčiau.

Linkiu Jums ir Jūsų bendradarbiams sėkmės, dirbantis lietuvių literatūros ir visos viešingos mūsų tautos kultūros, jos dvasios ir gerovės labui!

Raimondas Kašauskas
Vilnius, Lietuva

Norėčiau padėkoti...

Regis, taip ilgai buvo laukta, dirbta, ruošta VIII teatro festivaliui Chicago'je. Tiek vilčių, svajonių, pastangų, vargo sukrauta ant teatrinio aukuro, kuris bemaž užgeso, nuaidejęs užbaigtųjų trimitams iškilmingos žymenų įteikimo vakarienės metu. Pabrėžtinai gera nuotaika, besišypsantys veidai, aplodismentai visiems festivalio globėjams, remėjams, organizatoriams, dalyviams... Visa tai praeitis. Ir ačiū Dievui!

Išsikirstėme kas kur. Tie miestai, miestai — Toronto, Hamilton, Los Angeles, Chicago — išskleidė mus, prapuldinio niekad nesibaigiančių darbų, rūpestių verpetuose. Dar kurį laiką festivalio prisiminimų fragmentai galbūt suvirsins vieno kito širdį, o gal ir sąžinę, sukels vieną kitą mintį, kritiškai vertinančią tai, kas jau įvyko.

Prieš sugrįždamas į Lietuvą, norėčiau dar kartą padėkoti visiems pasiaukojančiam dirbusiems aktoriams, išleidžiant du premjerinius spektaklius: Kosto Ostausko vieno veiksmo dramą „Šaltkalvis“ ir Keturakio komediją „Amerika pirtyje“. Turiu nuosirdų ačiū aktorui Vytautui Juodkai, po ilgametės pertraukos pateikusiai daugeliui žiūrovų malonią staigmeną savo talento blykstelėjimu Šaltkalvio vaidmenyje, taip pat nuosirdus ačiū Laimai Sulaitytei-Day, atlikusiai gan sudėtingą pagyvenusių moters, Šaltkalvio žmonos vaidmenį aukščiau paminėtoje dramoje. Chicago's lietuvių teatro „Vaidilutė“ vaidintojų grupė, su neabejotinai gabiu aktorium Vincu Olšausku priešaky, atlaikiusi palyginti intensyvių mūsų repetitijų maratoną, ruošiant spektaklį „Amerika pirtyje“, sukelia man tik gerus prisiminimus ir nuosirdų padėkos jausmą — Edžiui Sulaičiui, Aldonai Pankienei, Giedrei Griškėnaitėi-Gillespie, Sigitui Gudžiui, Broniui Fabijonui, Dairai Viktoraitėi.

Malonu prisiminti kūrybinį dialogą su dailininke Ada Korsakaite-Sutkuvienė, kuri darbščiai ir sumaniai talkino, apipavidalinant abu spektaklius ir jų menines programėles.

Kaip režisierius, atvykęs iš Lietuvos ir atlikęs konkretų darbą išsivijęs teatre, nuolatos jaučiau moralinę, materialinę, organizacinę paramą kelių žmonių, kurie savo geru, žmogišku rūpesčiu ir pozityvia veikla apsaugojo, globojo ir daug pasitarnavo, kad Chicago'je gimtų du nauji spektakliai. Turiu nuosirdų ačiū JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pirmininkei Daliai Kučėnienėi, „Vaidilutės“ teatro vadovybei — dr. Petriui Kiseliui, dr. Audronei Užgirienei, Onai Sulaičienei, Edvardui Sulaičiui, Irenai Tiknienėi, o ypač gerbia-

mai ir mielai dr. Vandai Daugirdaitei-Sruogienei ir Daliai Sruogaitėi.

Labai norėčiau padėkoti, bet, deja, būčiau nenuoširdus, tai darydamas, Teatro festivalio pirmininkei Nijolei Martinaitytei. Jos tendencingai griau-nanti, neigianti energija (dėl man nežinomų priežasčių) buvo jūntama visą repetitijų laikotarpį, o ir vėliau, jau įvykus abiems vaidinimams. Kas tai? Pavydas? Tolerancijos stoka?... Iš kurgi ta neapykanta, pagieža?... Kaip žinia, sumuojasi poliariškos jėgos, ir mes visi puikiai žinome, kad mūsų žemėlė tol gyvuos, kol teigiančios, kūrybinės galios pajėgs įveikti destruktiviasias, neigiančias. Norėčiau tikėti ir tikiu, jog lietuvių išsivijęs padangėje dar ilgam išliks teigianti meilės ir šviesaus sąmoningumo galia.

Režisierius Juozas Ivanauskas
Chicago, 1990. XI.22.

Jonas Čeponis

Alejėnė tapyba

Dailininko Jono Čeponio darbų paroda vyksta iki gruodžio 15 dienos Gallery Astra, 308 West Erie Street, Chicago, Illinois. Galerijos telefonas: (312) 664-6880.

Lietuvos ekonominė/industrinė padėtis

(Atkelta iš 2 psl.)

valiutos ar įsigyti kokias nors „firmas“ prekes. Kaune mačiau tiek „designer“ ir „name brand“ džinsų, kad nustebau. Mačiau net porą „Porsche“ automobilių, o Klaipėdoje vienoje automobilių pastatymo aikštėje iš 8 automobilių 4 buvo „Mercedes“. Vakarietiški automobiliai dažniausiai yra varčios automobiliai, parsigabenti iš Vokietijos. Idomu, kad Lietuvos lietuviai vadina išsivijus, ypač Amerikos, lietuvių „materialistais“. Žinoma, stereotipizuoti žmonės nei čia, nei ten nederia.

Daug kas dabar taip pat išveža ką tik gali parduoti už užsienį. Pavyzdžiui, dabar iš Lietuvos į Jugoslaviją vežė plaktukus ir panašius įrankius, kuriuos labai pigiai parduodavo už vokiškas markes. O dabar Lietuvoje negalima rasti įrankių. Kitas įvairias prekes gaudo, kaip išmānydami, lenkai ir rusai, atvažiuoję į Lietuvą. Pavyzdžiui, lietuviai parduoda labai pigiai, bet už dolerius, surinktus grybus lenkams. Lenkai apsisuka ir parduoda 10 kartų brangiau vokiečiams. Taip pat iš Lietuvos dabar iškeliauja ir gabūs žmonės (vadinamas „brain drain“).

Kas darosi dabar valdžioje? Man buvo labai liūdna matyti, kad tiek, kiek lietuviai buvo susivieniję Baltijos kelio metu, tiek jie dabar yra pasidavę mūsų tautos tragiškam ydom — susiskaldymui, ambicijom ir egoizmui. Yra didelis suskilimas visoje tautoje. Kai kurie, ypač kaimuose, remia Prunskienę ir Brazauską, kai kurie, dažniausiai miestiečiai intelektualai, remia Landsbergį. Komunistų partijos gliaui įleistas piktžolių šaknys dar tebelikusios

daug kur ir, naujai valdžiai nieko nedarant, tos senos šaknys ko gero vėl išugdys dar piktesnes piktžoles. Neaiškioje politinėje situacijoje valdžia yra paraližuota. Kai kurie gilinasi į mažmožius, pavyzdžiui, į kai kurių knygų reikalingumą ar nereikalingumą, užuot stengėsi dėti pamatus demokratinei šaliai su laisva rinka. Bus ilgas ir sunkus procesas.

Kiti nesnaudžia. Pavyzdžiui, pragmatiški broliai latviai jau yra sudarę planą ir pradėję vykdyti žemės reformą. Mūsų lietuviai dar vis filosofuoja.

Lietuvoje nėra pagrindinių industrinės šalies teisiųjų ar bankinių pamatų. Iš viso sovietai taip tvarkėsi, kad jie visiškai nekreipė dėmesio į vadinamas „intellectual property“ teises, tai yra nekreipė dėmesio į patentus ar „copyrights“. Vakarų firmų produktai yra kopijuojami iki paskutinės detalės. (Mes tai vadiname „reverse engineering“ ir tai nėra legalu.) Knygos yra verčiamos ir lietuvių kalba be jokių atskilavimų ar leidimų. Vienas kooperatyvas pradėjo gaminti treniruojant ir ant jų užėjo „Adidas“ markę. Šie visi teisūs pažeidimai nepriimami Vakaruose.

Lietuvoje nėra jokių aiškių nuosavybės nurodymų — kaip gali parduoti ar pirkti, jei nežinau, kas kam priklauso? Nėra korporacijų įsteigimo taisyklių. Nėra kaip atlikti elementarių banko funkcijų, reikalingų verslo plėtimui. Trūksta visos „biznio“ infrastruktūros.

Kiek aš supratau, kai kurie žmonės valdžioje neturi elementarių suvokties, kam jie rašo įstatymus. Senos tvarkos pareigūnus, kurie nė jokių būdu ne-

galėjo perprasti naują tvarką, reikėjo pašalinti, tačiau svarbu yra turėti kompetentingus žmones, dedant tautos gyvenimui pamatus. Girdėjau, kad daugelis įstatymų yra sudaromi, neatsižvelgus, kurie įstatymai kitose šalyse veikia efektyviausiai. Atrodo, kad asmeninė ambicija teigia, kad reikia iš naujo išrasti, kaip lietuviai sako, dvirati. Kodėl gaisinti laiką ir jėgas? Ar negalime pasimokyti iš kitų klaidų?

Pavyzdžiui, girdėjau tokių dalykų: nutarta, kad kompanijų mokesčiai valdžiai bus 50%. Ar čia yra būdas skatinti verslą? Arba, kad, užuot atsižvelgus į susijungiančią Europą dėl tokių dalykų kaip patentų įstatymų, Lietuva išleisti savo. Ar nebūtų galima išleisti toki įstatymą, kuriame parašyta, kad Europos patentų įstatymai galioja Lietuvoje? „Vilnius“ (taip valdžia kartais vadinama kituose miestuose) nenori leisti kitiems miestams ar rajonams rinkti mokesčius. „Vilnius“ žada visus mokesčius rinkti ir skirstyti. Koks čia skirtumas nuo buvusio vadinamo „centro“?

Lietuvos industrija yra atsilikusi nuo Vakarų net 30-40 metų kai kuriose srityse. Kai kuriose gamyklose dar net veikia klausomybės laikų. Kitur buvo galima matyti naujesnę techniką iš Rytinio bloko, ir labai retai net ne per seniausią techniką iš Vakarų. Sovietų tvarka buvo maždaug tokia: nupirkti techniką, tikėtai jei ji labai reikalinga, bet nupirkti nei vadinamo „service contract“ (aptarnavimo kontrakto), nei atsarginių dalių. Tik lietuvių nagingumas ir

išradingumas yra leidę jiems tokiomis sąlygomis gana efektyviai naudoti techniką iš svetur.

Kompiuterinė technika yra Lietuvoje labai atsilikusi. Dažnai matomi skaitliukai parduotuvėse ir apskaitinimo skyriuose. (Net ir aš išmokau juos naudoti.) Kokybė toli gražu nepasiekia Vakarų lygio. Industrinės atmatos ir žemės ūkio chemikalai yra padarę nežmonišką žalą Lietuvai, ypač, girdėti, apie Šiaulius. Ekologinės žalos dėka vėžio ligos ir išsėdimų skaičiai auga.

Lietuvai dabar reikia planuoti ir mokytis, dėti pamatus laisvos rinkos verslų. Reikia apie tokius dalykus pagalvoti — kas bus daroma su visais tyrinėjimų centrų ir institutų darbininkais?

Yra talentingų ir gerų „menedžerių“ ir Lietuvoje. Yra labai aktualus reikalas jiems užmegzti ryšius ir prekybą su užsieniu. Jie bando, kiek išmānydami, tati daryti. Tačiau, neturint duomenų, pavyzdžiui, pasaulinės rinkos kainų, jiems yra labai sunku.

Lietuvos „biznio“ žmonės reikia taip pat informacijos ir žinių apie tai, kaip Vakaruose vykdomi „biznio“ santykiai — nuo rinkos, sąskaitybės, produkcijos vedimo ir kokybės iki „business etiquette“ klausimų. Pavyzdžiui, lietuviai turi sužinoti, kad negalima prižadėti ir pasirašyti visokių sutarčių pagaminti, padaryti ar parduoti ką nors, jei tai nėra jų nuožiuojama — arba jei jie iš viso nežada to daryti. Prižadėti viską visiems ir tada nieko nepristatyti, nei prekių, nei aptarnavimų, arba nenupirkti to, kas pažadėta, yra pavojinga. Reikia žinoti, kad negalima platinti savo vizitinę biznio kortelę (ar korespondenciją) su klaidingais ar neaiškiais trumpinimais, ar vertimais, ar su

išbraukimais, ar mašinėle padarytais pakeitimais spausdintose kortelėse. (Kai kurie vertimai tiesiog idomūs — pavyzdžiui, mus globojusi „Išradėjų ir racionalizatorių draugija“ — racionalizacija man reiškia arba psichologinį elgesį, kuriuo randamos priežastys ką nors daryti, arba, ekonominiiais terminais, reiškia sumažinti gamyklų skaičių — racionalizuoti nuo trijų iki dviejų gamyklų.)

Lietuvos verslininkai turi sužinoti, kad reikalinga suvienyti jėgas, siūlant ką nors užsienio firmoms. Jei įvairūs žmonės iš tos patios įstaigos įvairiai daro pasiūlas vienai užsienio firmai, nujaučiamas mėgėjiškumas ir neaiškumas, ko Vakarų firmos vengia.

Taip pat reikia perduoti informacijos apie vadinamas „nerašytas“ taisykles, t.y. kad vyrai nevali baltų kojinių prie kostiumų, arba, nors tai ir labai gražu, Vakaruose vyrai nebebučiuoja moterims rankų, ypač „biznio“ susitikimuose.

Reikia pasirūpinti, kad kompetentingi, nusimanantys ir šiek tiek agresyviūs žmonės važiuotų į užsienį, ar į parodas, ar į susitikimus su užsienio firmomis. (Palyginus su latvių grupėmis, mes labai atsilikę tuo atžvilgiu.) Dažnai į užsienį važiuoja aukšti pareigūnai, neturi reikalingos informacijos. Kur realūs, aiškūs planai, nurodymai ar siūlymai? Siūlant ką nors užsienio firmoms, reikia žinoti, ką siūlai, reikia turėti įrodymų, kad toje srityje esi kompetentingas, parodydamas, sakykim, sėkmingai atlikus projektus ar maketus planuojamiems darbams. Reikia atsiminti, kad yra daug konkurentų Vakarų firmų kapitalui.

Vakarų įstaigoms reikia informacijų apie Lietuvą, o patiki-

Teatro festivalio apmąstymai

(Atkelta iš 3 psl.)

molis esąs pirmos rūšies. Jo sūnus gudriai įkalbina ūkvedį pjūkleliu įpjauti papuvusį balkį po lieptu, kuriuo Vincas Žymantas kasdien praeina.

Vis aštrėjant skyrybų reikalui, Irena galop prisipažįsta vyrui, kadaise nuo kito vyro laukusi kūdikio, kuris jai negimė. Toliau vyksta melodrama: Irena apsišprendžia iš Aukštadvario išvažiuoti, pasipuošia vestuvine suknele ir linki savo vyrui laimės su agronome. (Čia kartojasi panašios lemties prieš kelis šimtmečius sulaukusios to paties dvaro legendinės Sigismundos istorija.) Irena eina per „paruoštą“ Vincui Žymantui lieptą ir nuskesta tvenkinį. Kaip ir buvo tikėta, dvaro įpėdiniais lieka Vincas Žymantas su jauna agro-nome.

Dar 1966 metais *Draugo* Nr. 60 Stasys Pilka rašė: „Teatrinėje praktikoje siaubingas dalykas — vadinamas rezultatas, kad žiūrovas jau, pvz., išpėjo, kas toliau įvyks“. Taip ir atsitiko ir šiame „Aukštadvario“ pastatyme. Dėl to visa, gana lėta veiksmo slinktis, aktorių parodyti tipai, o nesukurti charakteriai, nieko idomaus neatnešė. Žiūrėjome į tekstą, tarsi skaitydami „judančią dramą“. Išpaistytų beržų scenovaizdis, tvenkinys ir kiti priedai visai neatitiko Irenos žodžius: „Tas parkas primena Čiurlionio vizijas...“ Jokių vizijų, nei čiurlioniškų, nei galdikiškų nebuvo — matėme nugyventą, nuoduotą realizmą, kuris gal prieš 50 metų jaudintų miestelių ponius ir tarnaites, slapta skaitančias pogrindžio romaną *Raupsuotoji*.

„Aukštadvarį“ režisavo Elena Dauguvietytė-Kudabienė ir Aldona Dargytė Bylskiewicz. Dekoracijos — anonimo. Dvi smarkios moteriškos, turinčios ir gabumus, ir scenos pažinimą, galėjo pasistengti festivaliui atvežti šviežesni, įdomesni veikala. Kitam festivaliui iš jų šito laukiame! O jų vaidinėjamas tariame ačiū — už vargą, už sklandžiai perteiktą autoriaus žodį, už pastangas, už nelengvą kelionę iš Toronto. Visam „Aitvaro“ kolektyvui linkime kūrybingo darbo!

• Chicago's miesto kultūrinis reikalų skyrius (Department of Cultural Affairs) pakvietė Nijolę Martinaitytę į komisiją (City Arts / I / I Review Panel), skiriančią teatrą finansinę paramą. Kaip komisijos narė, jos atsakomybė bus dalyvauti komisijos posėdžiuose, įvertinti prašymus lėšoms, dalyvauti paremtuose pastatymuose ir daryti siūlymus dėl City Arts programos nuostatų, siekių ir gairių. Nijolė Martinaitytė buvo ką tik įvykusio Chicago'je šiaurės Amerikos lietuvių VIII teatro festivalio rengimo komiteto pirmininkė.

Vytautas Landsbergis

(Atkelta iš 2 psl.)

Idealistas? Taip, idealistas, kuris mato visą padėtį realiai, bet sugeba nepamesti vilties ir orumo sunkios naštos akivaizdoje. Vytautas Landsbergis vykdo savo mandatą principingai ir politiškai, ir žmogiškai. Jis nėra vienintelis, bet jis yra mokytojas. Jis nėra vėliau — ne tik Lietuvos, bet ir teisingumo, tiesos ir ateities.

Taip pat jie turi įprasti mokytis iš kitų kraštų, o nebandyti iš naujo išrasti dviratį. Lietuvos lietuviai turi išmokyti dalintis informacija. Man nusibodo klausytis, kaip perveža ar nusiųsta informacija yra koopeduojama į asmenines bibliotekas. Laikas ir informacija brangūs. Reikia išmokyti dalintis, taip pat reikia sužinoti, kokią informaciją galima įsigyti pačioje Lietuvoje. Lietuvos lietuviai taip pat gal turėtų vengti visą Lietuvos kilnojama jį turta išvežti.

Kaip išsivijos lietuviai galėtų padėti? Štai pora pavyzdžių. Studentai, baigę ketvirtą ar penktą, galėtų persiųsti savo knygas į Lietuvą, užuot pardavę jas tik už porą dolerių mokslo knygų firmų atstovams universitetų knygų parduotuvėse. Perskaitytus žurnalus galima persiųsti, profesionalius ir tokius, kaip *BusinessWeek* ar *Forbes*, ar *Time*. Įvairių rūšių specialistai važiuoja į Lietuvą — ar nebūtų jiems galima paskirti kokį pusdienį (iš anksto susitarus, žinoma) paskaityti ten paskaitą? Taip pat reikia bandyti, kur tik kam galima, kaip nors suvesti Lietuvos verslininkus su rimtais užsienio „biznieriiais“ ar firmomis ir išrūpinti Vakarų firmose internatus Lietuvos atstovams.